

СПОМЕНИ ЗА МАТУШКА ИГУМЕНИЯ СЕРАФИМА

Искам да разкажа как матушка игумения Серафима на дело ни даваше пример за изпълнение на евангелските заповеди.

През 1952 г. по разпореждане на светските власти белоимигрантските православни общини в България бяха разпуснати, а през следващата 1953 г. нашият манастир бе прехвърлен към Българската Православна Църква. Същата година за неин патриарх бе избран дотогавашният Пловдивски митрополит Кирил. По неизвестни за нас причини покойният патриарх Кирил нямаше добро отношение към нашата св. обител и особено към матушка игумения Серафима. Това бе голямо изпитание за нея, а и за всички нас. Но за разлика от нас Матушка носеше този свой кръст с духовно достойнство, кротост и търпение.

Шестнадесет години, до въвеждането на календарната реформа през декември 1968 г., бяхме във ведомството на Българската патриаршия и през цялото това време се стараехме всеотдайно да ѝ служим. На това ни учеше Матушка. Отраснала от малка в Църквата, тя с личен пример насаждаше в душите ни живо и дълбоко църковно съзнание с готовност да жертваме личното си спокойствие, интереси и удобства, за да бъдем в помощ и подкрепа на св. Православна Църква.

През 1954 г. комунистическата държава разпореди Църквата да се самоиздържа чрез собствени монополни производства (свещи, икони и др. църковни принадлежности). За целта към Св. Синод и Софийска митрополия беше открит отдел „Църковни монополи“. От Митрополията се обърнаха към Матушка за съдействие, защото им липсваха кадри и производствена база, а ние бяхме най-многобройния и активен манастир в Софийска епархия. Тогава Матушка употреби всичките си организационни

способности и сили, за да откликне на молбата. Тя се нагърбваше с изпълнение на най-различни поръчки, които се получаваха в „Отдела”. Господ много ѝ помагаше и на часа ни изпращаше специалистите, от които се нуждаехме. Например, шивачът бай Димитър от Рилския манастир на никого не откриваше тънкостите по изготвяне на богослужебни одежди, свещенически шапки, монашески и владишки була и скуфии, а на две наши сестри показа всички „тайни” на занаята си и им го предаде. Сетне години наред шиехме такива одежди за нуждите на Църквата. От църковните магазини и пунктове поискаха погребални пантофи, изкуствени цветя за погребални венчета и за сватбени украшения. И без да ги търсим, при нас, като повикани, дойдоха много добри майстори в тази област и ни обучиха. Яви се необходимост от погребални савани върху плат, и Господ ни изпрати опитни печатари, от които усвоихме и това. Започнахме да изработвахме декоративни свещи, плащаницы, хоругви, великденски ваденки за яйца. Чиновниците в Митрополията бяха много доволни от работата ни; разценките за продукцията ни бяха много ниски, но ние се радвахме, че сме полезни и можем с труда си да се изхранваме и да строим манастира. Сърце на цялата работа беше Матушка. Тя всичко организираше; премисляше как да свършим най-добре възложеното; на ръце носеше нужните материали, на ръце отнасяше готовата продукция – тогава няхаме нито кола, нито телефон; ползвахме трамвая, а за телефонно обаждане ходехме до Княжево.

През 50-те години Матушка се зае и с устройване в обителта ни на иконописно ателие за нуждите на Църквата. С Божията помощ то постепенно се разви и превърна в малка иконописна школа. Започнахме да рисувахме икони, които Св. Синод ни поръчваше за подаръци на гостуващи в България църковни делегации, както и за подаряване от български църковни делегации при посещенията им в чужбина. Сестрите

буквално не знаеха що е почивка; за нас не беше от значение колко дни и нощи ще се наложи да работим; важното беше да изпълним добросъвестно и навреме подаваните поръчки, за да се представи добре нашата Църква. Изобщо на първо място за нас беше служението на Църквата, запазването на нейния авторитет, а след това всичко останало. Така ни учеше Матушка, която имаше високо църковно съзнание и чувство за отговорност.

И въпреки че се трудехме за Църквата като за своя Майка, Софийският митрополит и български патриарх Кирил открито проявяваше отрицателно отношение към Матушка и към сестрите. По други епархии епархийският владика се грижеше за издръжката на монасите и за уреждането на работилниците им. А ние бяхме принудени всичко да си устройваме и набавяме сами. По цели нощи Матушка обмисляше как да се организира производството и откъде да се намерят необходимите средства за това. По-низшите чиновници в Софийска митрополия и Св. Синод виждаха безкористните ѝ трудове, дълбоко я уважаваха, ценяха я, съчувстваха ѝ. Всички те знаеха за лошото отношение на патриарха към манастира. Дори неговият шофьор бай Пешо, когато срещаше около Синода или Митрополията Матушка и други сестри, ни даваше знак да сме спокойни, защото е сам в колата.

През 1956 г. ни възложиха да закърпим патриаршеската мантия, която беше съвсем остаряла и вече негодна. С радост приехме тази поръчка и с голямо усърдие цяла нощ бродирахме изтърканите от употреба скрижали, най-прецизно репризирахме панделките и украсявахме самата материя, която на места беше съвсем изтъняла. С Божия помощ успяхме временно да спасим положението и бяхме щастливи. Обаче Матушка не се задоволи с това, а веднага написа писмо на своята сестра в Англия, в което я молеше да направи всичко възможно, за да купи спешно и да изпрати лилаво копринено кадифе с подходяща по цвят лека копринена подплата и

подбрани по тон лилави и бели панделки. Самата сестра на Матушка не беше добре материално, имаше тежко семейство, но въпреки това поръчката беше изпълнена своевременно. За съвсем кратък срок опитните в тази област сестри с най-активното участие на Матушка ушиха нова прекрасна мантия. Спомняме си с каква радост и вълнение Матушка предаде мантията с молба за прошка и с най-искрени благопожелания. Всички се вълнувахме и очаквахме, че сърцето на Негово Светейшество ще се стопли, но за жалост то си остана все така студено и затворено към Матушка и светата ни обител. Разбира се, ние се огорчихме, а Матушка се стараеше да ни успокои и да ни подбуди заедно с нея да се радваме, че българският патриарх има вече нова хубава мантия.

През 1957 г. дядо Кирил не прие поканата ни да освети параклиса и цялата новопостроена манастирска сграда, а изпрати своя протосингел архим. Йоан, като ни обвиняваше пред всички, че сме непокорни, че всичко вършим без благословение, даже и строежа на сградата. Това беше клевета, тъй като Матушка за всяко, макар и най-дребно нещо, винаги пишеше молба до Негово Светейшество, който беше и Софийски митрополит, и изпросваше неговото благословение. За това свидетелстват самите писма, които се намираха във входящите дневници на Митрополията и в архива на манастирската канцелария. Но ние не се оправдавахме, а и нямаше пред кого.

Въпреки всичко Матушка не каза никога нито една осъдителна дума за дядо Кирил и на нас строго ни забраняваше. На всеки наш манастирски празник имахме традиция Матушка да ни разказва случки от живота на светител Серафим, което беше за нас най-голямо утешение и радост. След това всички пеехме любимите песнопения на дядо владика Серафим и за „наш ужас“ Матушка ни караше накрая да изпеем и многолетствие на патриарх Кирил. Отначало се опитвахме да протестираме, да се бунтуваме,

но накрая се покорихме и преклонихме горделивите си глави пред благородството и духовната висота на Матушка.

* * *

През 1968 г. Българската Патриаршия въведе в богослужебния си живот т. нар. новоюлиански календар, който практика напълно съвпада с григорианския (чак до 2800 г.). Ние, сестрите от Княжевския Покровски манастир по съвест не можехме да приемем тази вредна за Православната Църква реформа. От една страна, тя по същина влизаше в разрез с църковното Предание относно богослужебната практика, от друга, официално бе заявено, че реформата съответства на „икуменическите стремежи“ на Патриаршията; освен това бе известно, че тя се провежда и под натиска на комунистическата власт за още по-голямо отдалечаване на народа от традиционната ни вяра и от Църквата.

Написахме писмо до покойния патриарх Кирил, в което молехме да ни се разреши да продължим богослуженията в манастира по църковния календар (или просто казано, по стария стил), защото богослужебният Устав, който е част от църковното Предание, е свързан с този календар. Писмото до патриарха предадохме на 5 декември 1968 г. на тогавашния Знеполски епископ Йосиф, негов викариен епископ.

На 11 декември, въпреки падналия дълбок сняг, в манастира ни пристигнаха двама митрополити, които най-почтително приехме. Неочаквано за нас те започнаха с викове да ни заплашват, че ако не приемем календарната реформа, ще ни разпръснат, ще забранят богослуженията в манастира, ще ни унищожат и др. подобни. Това посещение беше първият отзвук на молбата ни и начало на гонението срещу нас. Изключиха ни от Българската патриаршия, върнаха ни бюджета за

1969 г. с резолюция, че такъв манастир „не съществува”¹, отнеха ни работата, с което ни лишиха от всякаква издръжка, заплашваха ни с разстригване и с разпръскване.

От всички тези действия на църковната управа ни беше много болно, тъй като дълги години бяхме служили безкористно и всеотдайно на Българската Църква. Но въпреки всичко това Матушка многократно – и писмено, и устно – отправяше към Негово Светейшество патриарх Кирил смирена молба за лична среща с него, той обаче не пожела да приеме нито нея, нито поне някои от старшите сестри.

Бяхме нарисували голяма златна икона на Света Богородица „Зографска”, която Матушка трябваше да поднесе на патриарха при личната среща с него. Но след като разбрахме, че това няма да се осъществи, решихме друго. Преди Страстната седмица (годината беше 1969 г.) изпратихме иконата на Негово Светейшество чрез секретаря му г-н Клисаров, като приложихме сърдечно смирено писмо, в което молехме Сама Пречистата Божия Майка да бъде Ходатайка за нас, ако неволно с нещо сме огорчили или наскърбили дядо Патриарх. Но за жалост и този последен опит да се докоснем до неговото сърце остана без отзвук.

Продължиха заканите и заплахите, че ще ни разпръснат, ще ни разстрижат, че патриархът ще говори с нас като с госпожици, ще ни даде под съд, ако рисуваме икони, последва забрана на нашите отци-ефимерии да служат и т. н., и т. н.

Но сред всички трудности и скърби Господ ни запазваше, като подреждаше благоприятни обстоятелства или изпращаше хора, които по някакъв начин ни помагаха. Точно през 1969 г., когато се канеха да ни разпъдят, възникна спешна необходимост да бъде изработен предста-

---

¹ Писмо от Софийска митрополия под № 364 от 1 февруари 1969 г.

вителен иконостас за храма на българската църковна община в Мелбърн, Австралия. От Комитета по вероизповеданията се бяха забавили с възлагането на поръчката, а срокът за изпълнението ѝ бе изключително кратък. Макар тогава да бяхме в немилост и пред църковните, и пред светските власти, наложи им се да го възложат на нас, защото знаеха, че няма да ги подведем. Два месеца работехме денонощно и, слава Богу, получи се прекрасен иконостас. Българската Църква се представи добре, а художественият авторитет на манастира се утвърди. Манастир, който тогавашният председател на Българския съюз на художниците Никола Мирчев окачестви като „малка художествена академия”, не можеше вече да бъде унищожен с лека ръка. Така въпреки крайно отрицателното отношение на патриарх Кирил към нас, Господ ни запази.

На 7 март 1971 г. се празнуваше Неделя на Православието, която в тази година съвпаднаше с деня на пострижението на Матушка. Към обяд дойде една близка на манастира и ни съобщи, че сутринта към 8.20 ч. е починал в болница патриарх Кирил. Изтичахме веднага да съобщим това на Матушка, а тя се прекръсти, разплака се и с болка каза, че Господ ѝ е отнел любимия кръст. Ето какви чувства носеше Матушка в своето чисто сърце. А архим. Пантелеймон ни каза, че започва нова страница в манастирския ни живот.

Същата вечер Матушка помоли г-н Злати Златев, който тогава все още работеше в Софийската митрополия, да разбере какво става с починалия днес патриарх. Не след дълго Злати срещнал снахата на патриарха (жена на брат му) – г-жа Маркова, която с тревога споделила, че не може да намери в Митрополията бяла коприна за облицовка на временния ковчег, а е неделя и покойникът все още лежи в болницата. Злати веднага пристигна в манастира и Матушка се разпореди да се даде драперията, която случайно имахме в момента. Той я грабна и замина да я предаде от името

на манастира и казал, че ако нещо още е нужно, да се обадят. В 12 ч. през нощта г-жа Маркова отново се обадила по телефона и казала, че нямат коприна за дъното на ковчега. Започнахме да търсим между платовете за църковни нужди и с радост изпратихме това, което успяхме да намерим, като добавихме и възглавничка със сухи цветя. Сем. Маркови до сълзи се трогнали от сърдечното съпричастие и отзивчивост на манастира. Матушка се радваше, че Господ ни дава възможност да отвърнем с добро на покойника. Същия ден след обяд ни донесоха да надпишем и надгробния кръст, като пак ни помолиха за пълна секретност.

Късно вечерта на 8 март тялото на патриарха беше занесено в храма „Св. Александър Невски” и изложено за поклонение. Матушка пожела да се украси голяма свещ и рано сутринта на 9 март тя, м. Серафима и още няколко сестри, отидохме в „Св. Александър Невски”. Там сърдечно ни посрещна архим. Василий и сложи свещта точно пред ковчега. Направихме по три земни поклона и се простихме с патриарха. За този ден ние имахме отдавна уговорена среща в криптата на храма. Там трябваше да заснемем някои икони и да подготвим бои за предстоящата ни иконописна работа. Наложих се целия ден да прекараме в криптата, а горе в храма лежеше покойният вече патриарх. Матушка се удивяваше на това съвпадение, което не беше уредено по човешки, а Господ така дивно беше го наредил. Като жив, дядо Кирил не пожела да приеме Матушка, а сега тя му отвърщаше с молитви за душата му.

Може би всички тези подробности са излишни, но за нас те са вълнуващи и поучителни, защото непосредствено разкриват как Матушка във всяка своя дума и постъпка проявяваше дълбоко смирение, покорност на волята Божия и световангелска любов, която е венец на всички добродетели.

Дълги години по човешки се питахме защо Господ беше изпратил на Матушка такъв тежък кръст – при цялата нейна готовност да служи на Българската Църква постоянно да среща враждебно отношение от страна на патриарха ѝ. С времето все повече осъзнавахме, че примерът, който Матушка ни показа в тези трудни години, всъщност представляваше духовен неин подвиг пред Господа, частица от неуморните ѝ трудове за изпълнение на евангелските заповеди. Започнахме да осъзнаваме, че чрез този пример Господ ни дава ясен духовен ориентир, който трябва да следваме със синовно благоговение, ако действително желаем да бъдем чеда на матушка Серафима. Тя често ни повтаряше думите на светител Серафим, че основата на всички добродетели е смирението, а върхът им е любовта. Можем да кажем, че Матушка игумения Серафима притежаваше тези две добродетели в голяма пълнота.

Упокой, Господи, приснопамятнующу матеръ нашу Игумению Серафиму и ея святыми молитвами и нас окаянных помилуй!

монахиня Евфросиния Кацарова